

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು:
ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ

ಶಶಿಕುಮಾರ್ ಬಿ. ಎಸ್.¹

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ

ಮಹಿಳಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು

ಕೃಷ್ಣರಾಜಪೇಟೆ, ಮಂಡ್ಯ.

ಎಲ್. ಪಿ. ರಾಜು²

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ

ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ,

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ

ತುಮಕೂರು.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2024/04/shashikumar-b-s-l-p-raju.php>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10930720>

ABSTRACT:

1857ರ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸ್ಥಾಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ವಿಧಾನವು ವೇಗಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು, ಅದರಲ್ಲೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವಂತು ದೇಶದ ಮೂಲೆ-ಮೂಲೆಗೂ ಪಸರಿಸಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿನ ರೈತರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಜನರು ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿದರು. ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಕಿಚ್ಚು ಜ್ವಾಲೆಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಾ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಅಪಾರ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಹೋರಾಟ ನೆಡೆಸಿದ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪರವರು

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡು, ಸಮಾಜ ಸೇವಕಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯಾಗಿ, ಶೋಷಿತ ಮಹಿಳಾ ವರ್ಗದ ದ್ವನಿಯಾಗಿ, ಬಡವರ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ನಡೆದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗುರುತು ನೀಡಿ, ಉತ್ತಮ ಸಮಾಜ ಸೇವಕಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಣಾಭಾವದಿಂದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಮಹಾನ್ ನಾಯಕಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಸ್ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ ಸರಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನು ರದ್ದತಿಯಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಚಿವೆ ಪದವಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸಮಾಜಸೇವೆ, ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಮಹಾನ್ ನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

KEYWORDS:

ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ, ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣ, ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನು.

ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮರ ಗಿಡಗಳು, ನದಿಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ಸಾಗರಗಳು, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇರುವುದು ಅವಶ್ಯಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವ ಸಂಕುಲಗಳಿಗಳ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದುದು. ಇಂತಹ ಇಂತಹ ಅಗತ್ಯದ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿರುವ ಮಾನವನು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಇವನು ಸದಾ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ, ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಜೀವಿಯಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ತೀರಾ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾನವನ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಾದಾಗ ಅ ವೇಳೆ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ

ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ನಿರಂಕುಶ ದೊರೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ವಿವಿಧ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು.

ಜಗತ್ತಿನ ಹತ್ತಾರು ದೇಶಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಸಹಾ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯ್ತು. ಕೇವಲ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ತದನಂತರ ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ಅನೈಕ್ಯತಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಲಾಭಪಡೆದು, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ದೇಶದ ಸಂಪನ್ನೂಲವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿದರು. 1857 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಹಲವು ದೇಶಿಯಾರಾಜರುಗಳು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ಹೋರಾಟ ವಿಫಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. 1857ರ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ದೇಶದ ಜನತೆ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಡಳಿತದ ವಿರುದ್ಧ ಮತ್ತು ಹರಣಗೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಬೇಕಾಯ್ತು. ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಪಾಧನೆಯು ಒಂದು ಸಾಧನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಸಾಧನೆಗೆ ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಗಳು ಜರುಗಿವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗದ ನಾಯಕರುಗಳು ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಹಲವು ದೀಮಂತ ನಾಯಕರು ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಾ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಅಪಾರ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾನ್ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ ಮಹಿಳಾ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅವು:

1. ಸಶಸ್ತ್ರ ಹೋರಾಟಗಳ ಕಾಲದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ- ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರೆಂದರೆ-ಉಲ್ಲಾಳದ

ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ಆಬ್ಬಕ್ಕ(ವಿದೇಶಿಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳೆ), ಉಲ್ಲಾಳದ ರಾಣಿ ಕಿರಿಯ ಅಬ್ಬಕ್ಕ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪಾದ ರಾಣಿ ಚನ್ನ ಭೈರಾದೇವಿ, ಕೆಳದಿಯ ಚನ್ನಮ್ಮ, ಬೆಳವಾಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ, ಕಿತ್ತೂರಿನ ಚನ್ನಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರು.

2. ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಚಳುವಳಿಗಳ ಕಾಲದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ-ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರೆಂದರೆ: ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಿದ್ದಮ್ಮ, ಉಮಾಬಾಯಿ ಕುಂದಾಪುರ, ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ, ಸುನಂದಮ್ಮ, ಭಗೀರತಮ್ಮ, ಕೃಷ್ಣಬಾಯಿ, ದೇವಮ್ಮ ಹರಿಜನ, ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ, ನಾಗಮ್ಮ ಪಾಟೀಲ್, ಲೀಲಾವತಿ ಮಾಗಡಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಜೋಯಿಸಾ, ಪಾರ್ವತಮ್ಮ, ಹಾಲಮ್ಮ, ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ, ರಾಜಮ್ಮ, ಮುದ್ದಮ್ಮ, ಕಮಲಾದೇವಿ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಸೇರಿದಂತೆ ಮುಂತದ ನಾಯಕಿಯರು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗುರುತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ, ಮಾನವತಾವಾದಿ, ಸಮಾಜಸೇವಕಿ, ರಾಜ ಕಾರಣಿ, ಶೋಷಿತ ಮಹಿಳಾ ವರ್ಗದ ದ್ವನಿಯಾಗಿ, ಬಡವರ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರಕಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ನೆಡೆದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುತು ಉಳಿಸಿರವ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪನವರು.

ಆರಂಭಿಕ ಜೀವನ:

ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು 28.05.1905 ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಖ್ಯಾತ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿದ್ದ ಕೆ ಎಚ್ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ರೇವಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರ ತಂದೆ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಜಾಗೃತಿಯ ಮಹಾಆಂದೋಲನದ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮೂಡನಂಬಿಕೆ, ಕಂದಾಚಾರ, ಅನಿಷ್ಟಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯಲು ಹೊರಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಅನಾಥಾಲಯಗಳನ್ನು, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಹಿಂದುಳಿದ ಮತ್ತು ಹರಿಜನರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಆದರ್ಶ ತಂದೆಯ ಮಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನೆಡೆಸಿ ಮುಂದೆ ಮದ್ರಾಸ್‌ನ ಕ್ವೀನ್‌ಮೇರಿ

ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯವರ ಸಮಾಜಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು.

4.3.1926 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದ ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪನವರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತು.¹ ದಾಸಪ್ಪನವರು ಸಹ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಜೊತೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಪೌರಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಪಿಂಜ್ರಾಫೋಲ್ ಪ್ರಾಣಿ ದಯಾಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಅನಾಥಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಸೂದೆ, ವಿಧವೆಯ ರಿಗೆ ದತ್ತುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಸೂದೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುವಡೆಯುವ ಮುಂತಾದ ಮಸೂದೆಗಳು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗುವಂತೆ ಹೋರಾಟ ನೆಡೆಸಿದರು. ದಾಸಪ್ಪನವರ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದ ಯಶೋಧರಾರವರು ಮಹಿಳಾ ಸದನ, ಭಗಿನಿ ಸಮಾಜ, ವನಿತಾಸಮಾಜಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿದರು.² ಇದು ಮುಂದೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯಾಗಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ:

1920ರ ನಂತರ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯು ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು, ಕಾರಣ ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳುವಳಿಯ ನಾಯಕತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಕೆಲವೇ ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವು ಜನತಾ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. 3ಇದುವರೆಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಿಂದ ದೂರವಿದ್ದ ರೈತರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು, ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅವರ ಕರೆಗೆ ಒಗೊಟ್ಟು ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಗೆ ದುಮುಕಿದರು.³ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ, ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಾ ಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. 1928ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

1938ರ ಹರಿಪುರ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ

ದೇಶದ ಹಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.⁴ ಈ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ತ್ರಿವರ್ಣ ಧ್ವಜವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಧ್ವಜವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ 1938 ಏಪ್ರಿಲ್ 11 ರಂದು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮದ್ದೂರಿನ ಶಿವಪುರದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರಕಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ತ್ರಿವರ್ಣ ಧ್ವಜವನ್ನು ಹಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಟಿ.ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಯೋಜನೆಗೊಂಡಿದ್ದ⁵ ಈ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ನವರು ಸೇರಿದಂತೆ ಕೆ ಸಿ ರೆಡ್ಡಿ, ಕೆ ಟಿ ಬಾಷ್ಯಂ, ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪನವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸುಮಾರು 25000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಏಪ್ರಿಲ್ 11 ರ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೆಡೆಯದಂತೆ ಸರಕಾರವು ಮೊದಲೇ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆರಂಭಗೊಂಡಾಗ ಟಿ.ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅ ವೇಳೆ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಇತರ ಮಹಿಳಾ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರಾದ ಟಿ ಸುನಂದಮ್ಮ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಿದ್ದಮ್ಮ, ಸುಶೀಲಬಾಯಿ, ತಾಯಮ್ಮ ವೀರಣ್ಣ ಗೌಡ ಮುಂತಾದವರೊಂದಿಗೆ ಅ ದಿನದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಸುತ್ತಾ ಸುತ್ತುವರೆದು ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಗೌರವ ಕಾಪಾಡಿದರು. ಈ ಧ್ವಜಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಸಹಾ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಧ್ವಜಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಬಂಧನ, ಲಾಟಿಪ್ರಹಾರಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗದ ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹ, ಸಂಯಮದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಧ್ವಜಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು.

ಶಿವಪುರ ಧ್ವಜಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು 1938 ಏಪ್ರಿಲ್ 25 ರಂದು ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೌರಿಬಿದನೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ವಿದುರಾಶ್ವತ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತೊಂದು ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲು ಮೈಸೂರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮುಂದಾದರು. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಈ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೆಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲೇ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆತಾಗ ಅ ಸಭೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಸುಮಾರು 10,000 ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೆಡೆಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಈ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ

ಎಚ್. ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವಜರೋಹಣ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಪೋಲೀಸರು ಹಲವು ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಜನರಿಗೂ-ಪೋಲೀಸರಿಗೂ ಮಾತಿನ ಚಕಮಕಿಯಾಗಿ ಪೋಲೀಸರು ಜನರ ಮೇಲೆ ಗುಂಡುಹಾರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಮಾರು 32 ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಮರಣಹೊಂದಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಜನ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಂಡರು. ಈ ವೇಳೆ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಭಾರತವೇ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳ ದುರಂತವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಲಿಯನ್ ವಾಲಾಬಾಗ್ ದುರಂತ ಎಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

1942ರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಕರೆಯಂತೆ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಚಳುವಳಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭವಾಯಿತು, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಚಳುವಳಿಗೆ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯಿತು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ದಮನಕಾರಿ ನೀತಿಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯದ ಹಲವು ನಾಯಕರ ಬಂಧನವಾಯಿತು. ಈ ವೇಳೆ ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪನವರು ಕೂಡ ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. ಈ ವೇಳೆ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಭೂಗತ ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಾ ಯುವ ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದರು. ಅನೇಕ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ನಾಯಕರಿಗೆ ಯಶೋಧರರವರೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನೇ ಅಡಗುತಾಣವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದರು, ಹೀಗೆ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿ, ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಒಳಗಾದರು. 1944 ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಎಚ್. ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಯಶೋಧರದಾಸಪ್ಪನವರನ್ನು ಸಬರಮತಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರ ಮಹಿಳಾ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಸ್ತೂರಬಾ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು.

ಕಸ್ತೂರಬಾ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ:

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪತ್ನಿ ಕಸ್ತೂರಬಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಇವರು 22 ಪೆಬ್ರವರಿ 1944 ರಂದು ಮರಣಹೊಂದಿದರು. ಕಸ್ತೂರಬಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ರಚನಾತ್ಮಕ

ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಕಸ್ತೂರಬಾ ಗಾಂಧಿರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಮಾರಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಗಾಂಧೀ ಜಿಯವರು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕಿಯರನ್ನು ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ಇದರಂತೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರನ್ನು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಉಮಾಬಾಯಿ ಕುಂದಾಪುರವರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೂನಾದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೇ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅರಸೀಕರೆಯ ಬಳಿ ಸುಮಾರು 85 ಎಕರೆ ಒಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದನ್ನು ಕೃಷಿಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ನಂತರ ಕಸ್ತೂರಬಾ ಗ್ರಾಮ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಮುಂದಾದರು.

ಕಸ್ತೂರಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸುತ್ತಾಡಿ ಗ್ರಾಮ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವ ಇರುವ ಯುವತಿಯರೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಖಾದಿ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ, ಹೊಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು, ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಪ್ರಸೂತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ, ದಾದಿಯರನ್ನು ನೇಮಿಸುವುದು, ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಆರಂಭಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.⁷ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಈಗಿನ ಬಿ ಎಂ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು, ನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೆಂಗೇರಿಯ ವಿಶ್ವಾನಂದ ಗುರುಕಲಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರು. ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಕಸ್ತೂರಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿ ನೇಮಕವಾದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಅಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ, ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ, ಪಾನ ನಿರೋಧ, ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರದ ಕೆಲಸಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಗ್ರಾಮ ಸೇವಕಿ ಯರನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ಸೇವೆಮಾಡಲು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ

ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.⁸ ಅದರಂತೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಿಗೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ಹುಚ್ಚೇಗೌಡ ಇದರ ಸಂಚಾಲಕಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಬಸವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ರಾಮಶರ್ಮ, ದಾವಣಗೆರೆಯ ಕಗನೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಮ್ಮ, ನರಗನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಧಾಬಾಯಿ, ಕೋಲಾರದ ಗಂಗಸಂದ್ರದಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಿರಿಯೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗನ್ನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವು. ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಸೇವಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಜೊತೆಗೆ ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಕನ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ವಸತಿ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಾಗದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತು.⁹ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾದಾಗ ತಮ್ಮ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಅಡವಿಟ್ಟು ಕಾಯಕಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ:

ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪಡೆದ ನಂತರ 1950 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ, ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಮೊದಲ ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು. ಹಿರಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು, ಖ್ಯಾತ ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳಾದ ವಿ ಎಸ್ ನಾರಾಯಣರಾವ್‌ರನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡರು. 1950 ರವರೆಗೂ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಶಾಖೆಯಾಗಿರದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಘಟಕವಾಗಿತ್ತು. ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಭಾಗವಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಇದ ರಿಂದಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ನಾಯಕರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಒಂದು ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಅ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡದ ಕೊರತೆ ನೀಗಿಸಲು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಿವೇಶನ ಪಡೆದು, ಕಟ್ಟಡದ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಕಛೇರಿ ದೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಯುವ ಘಟಕಗಳ ಕಛೇರಿಗೂ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಯಶೋಧರರ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವಗಳಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಪೌರಮಾನ ಪತ್ರ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು.

ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ:

1962 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆ ಸಮಯ ಬಂದಿತು, ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನೇಮಕವಾಗಿ ದಲಿತರ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ದಾಖಲಾತಿ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂದುಳಿದ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದವತಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಯೋಜಿತ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕ್ರಮವಹಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೊದಲು ಕಸ್ತೂರ ಬಾ ಟ್ರಸ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮಗಿದ್ದ ಅನುಭವದಿಂದ ಬಾಲವಾಡಿ ಮತ್ತು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದರು.

1964 ರಲ್ಲಿ¹⁰ ಆಫ್ರಿಕ ಖಂಡದ ಜಾಂಬಿಯಾ ದೇಶವು ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀ ಜಿಯವರ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ನಾಯಕರು ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಜಾಂಬಿಯದ ಇಂಗಿತವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಧಾನಿ ಲಾಲ್ ಬಹದ್ದೂರ್‌ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪನವರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು, ಅ ನಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ದಾಸಪ್ಪನವರು ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರು ನಿಯೋಗದ ಇತರ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಜಾಂಬಿಯಾಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಉಗಾಂಡ ಮತ್ತು ಕೀನ್ಯಾ ದೇಶಗಳ ಅನೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಮುಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು.

1965 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ ಗಾಂಧೀಪ್ರಣೀತ ಮೌಲ್ಯವೊಂದಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿಡುವ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಯಿತು ಅದುವೇ ಒಂದುವರೆ ದಶಕಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಸಂಬಂಧ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರ ನೇತೃತ್ವದ ಸಂಪುಟ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಸರ್ಕಾರದ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಂಪುಟದ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸಚಿವರ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಹಣಕಾಸು ಹಾಗೂ ಅಬಕಾರಿ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರು ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದರ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾರಾಟ ನಿಷೇಧದ ನಡುವೆಯು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿ ಮದ್ಯಮಾರಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು, ಈ ಮದ್ಯವು ವಿಷಪೂರಿತವಾಗಿದ್ದು ಇದ ರಿಂದ ಜನರ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮಬೀರುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರು ಹೊರರಾಜ್ಯದಿಂದ ಮದ್ಯ ತಂದು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.

ಈ ಮೇಲಿನ¹¹ ವಾದಕ್ಕೆ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ನಾವು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ತತ್ತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಲು ನನ್ನ ವಿರೋಧವಿದೆ, ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಅನ್ಯಮಾರ್ಗ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಹಾತ್ಮರ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣುಪಾಲು ಮಾಡಬೇಡಿ, ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ತರುವುದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಸರ್ಕಾರ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೆಯಾದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಸಚಿವ ಪದವಿಗೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗುಡುಗಿದರು. ತದನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಅಂಶದ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು

ಟೇಕ್‌ಚಂದ್ ನೇತೃತ್ವದ ಸಮಿತಿ ರಚಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾನ ನಿಷೇಧದ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿತು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾನೂನು ರದ್ದತಿಗೆ ವಿರೋಧಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪಾನ ನಿಷೇಧ ಚಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕದ್ದು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವವರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವರು ಯಾರು, ಆಂಧ್ರಕ್ಕೂ ಕೇರಳಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಕುಡಿದರೆ ಅವರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವರು ಯಾರು ಎಂಬ ವಾದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆ ದೊರೆಯದೇ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ 1966 ರ ಜೂನ್ ವೇಳೆಗೆ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಣಯ ರೂಪಗೊಂಡಿತು.¹² ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಸಚಿವ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು, ಕಾಯಿದೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತಾಡಿದವರೆಲ್ಲಾ ಮೌನಕ್ಕೆ ಶರಣಾದರೂ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದರು. ಪಾನ ನಿಷೇಧದ ಚಿಂತನೆಗೆ ಗಟ್ಟಿರೂಪ ದೊರೆತಾಗ ಹೆಂಡ ಮಾರಿದ ಪಾಪದ ಹಣದಿಂದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವ ಕುರ್ಚಿ ನನಗೆ ಬೇಡ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಚಿವ ಪದವಿಗೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡಿದರು.

ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ ರದ್ದತಿಯಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಚಿವ ಪದವಿಗೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡಿ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದರು ಸಮಾಜಸೇವೆ, ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಇವರ ಜನಪರ ಕಾಳಜಿ, ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ 1973 ರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಭೂಷಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು. ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಜೂನ್ 20 1980ರಂದು ಮರಣಹೊಂದಿದರು. ಇವರ ಮರಣದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು.

ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ರಚನಾತ್ಮಕ ಧ್ಯೇಯಗಳೊಂದಿಗೆ, ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ, ಪಾನ ನಿರೋಧ

ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಅವಿರತವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವೆಯಿಂದ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಜ್ಯದ ಜನರ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಸವೆಸಿದ ಯಶೋಧರಮ್ಮನವರು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರು ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದು ದೇಶದ ಇಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಲವರಿಗೆ ಇವರ ದಿಟ್ಟತನದ ಹೋರಾಟಗಳು ಮಾಧರಿಯಾಗಿವೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾವ್ ಬಿ. ಆರ್. (1994). ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ. ನವಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ. 14
2. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 14
3. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಸ್ಮೃತಿಗಳು. ಸಂಪುಟ-2.
4. ಲಿಂಗಯ್ಯ ಡಿ. (1979). ಶಿವಪುರ ದ್ವಜಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 83.
5. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 83.
6. ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಎಸ್. ಗಾಂಧೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ. ಎಚ್. ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ ಸೇವಾಗ್ರಾಮ. ಪು.ಸಂ. 424.
7. ಇಂದಿರ ಪಿ. ಬಿ. (2003). ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ. ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ. 37.
8. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 36.
9. Sarojini shintri K. & Raghavendra Rao. (1983). Women freedom fighters in Karnataka. Dhawad. P. 66.
10. ಮಹಾದೇವಿ, (2010). ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಮಾಜ ಸುಧಾರಕಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.
11. ಮಹಾದೇವಿ, (2010). ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಮಾಜ ಸುಧಾರಕಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.
12. ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾವ್ ಬಿ. ಆರ್. (1999). ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಮೇರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ನವಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ. 118.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್. (1988). ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಹಲವು ಮುಖಗಳು. ಬುರ್ಲಿಬಿಂದುಮಾಧವ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.
2. ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾವ್ ಬಿ. ಆರ್. (1999). ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಮೇರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ನವಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು.
3. ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾವ್ ಬಿ. ಆರ್. (1994). ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎಚ್ ಸಿ ದಾಸಪ್ಪ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ. ನವಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು.
4. ಇಂದಿರ ಪಿ. ಬಿ. (2003). ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ. ನವಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು.
5. ಮಹಾದೇವಿ, (2010). ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಮಾಜ ಸುಧಾರಕಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಯಶೋಧರಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪ. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.
6. Sarojini shintr K. & Raghavendra Rao. (1983). Women freedom fighters in Karnataka. Dhawad.